

Livslängd avgörs ofta av estetiska värden

Behovet av uppfräschning övertrumfar i många fall kraven på teknisk och ekonomisk livslängd när kommunerna väljer att byta ut en markbeläggning. Det visar en enkät som Sveriges Stenindustriförbund låtit göra tillsammans med SLU Landskap i Alnarp.

TEXT PETER WILLEBRAND

Vad är livslängden för en markbeläggning och vad händer sedan? Det är den grundläggande frågeställningen i en enkät som under

förra året gick ut till Sveriges samtliga kommuner, i ett projekt som Sveriges Stenindustriförbund drivit tillsammans med SLU Landskap i Alnarp. 66 kommuner valde att svara på enkäten.

– Svarsfrekvensen ger en relevant bild av läget i stort. Kommunerna som svarat representerar ett tvärsnitt av Sveriges kommuner, i alla storlekar och i alla delar av landet, säger Arne Nordius, projektledare vid SLU Alnarp.

VALET AV MATERIAL och en markbeläggnings livslängd har blivit viktiga parametrar när kraven på återbruk får allt större betydelse vid bland annat upphandlingar. Allt fler kommuner inser också att deras befintliga lager av olika markbeläggningar utgör stora värden, som till exempel ett lager av

gatsten som byggts upp under decennier och kan återbrukas i nya projekt.

I definitionen av vad som avgör en markbeläggnings eller överbyggnads livslängd har man utgått från tre begrepp:

Teknisk livslängd: När överbyggnaden inte längre lever upp till kraven på tillgänglighet och säkerhet, vilket bland annat regleras av Transportstyrelsen och Boverket.

– Den tekniska livslängden för en stenbeläggningen kan till exempel vara att den inte längre lever upp till kraven på friktion eller resistens, något som regleras av olika standarder, säger Arne Nordius.

Ekonomisk livslängd: När investeringen har genererat ett förväntat bruksvärde. En avskrivning som regleras i lag och baseras på bedömd nyttjandetid, vanligtvis 20 till 33 år.

– Den ekonomiska livslängden påverkas bland annat av hur efterfrågan på det återbrukade materialet ser ut. En 100-årig handhuggen gatsten har i dag

ett högt marknadsvärde jämfört med en betongplatta, och kan även återbrukas under en oöverskådlig framtid, säger Arne Nordius.

Visuellt/estetiskt värde: När beläggningen inte längre lever upp till förväntningar på ”rekorderlighet och representativitet”.

– Det visuella värdet har en stor betydelse. En viss gestaltning kan till exempel uppfattas som omodern trots att den är fullt funktionell. Vem som bestämmer vad som inte längre är representativt är ju heller inget som regleras i lag. Här finns utrymme för subjektiva inslag, säger Arne Nordius.

VAD VISAR DÅ resultaten? Det finns flera tydliga skillnader, olika måttstockar, i synen på förväntad livslängd.

– En betongbeläggning förväntas till exempel ligga kvar i paritet med den ekonomiska livslängden medan en naturstensbeläggning förväntas ligga betydligt längre. Samtidigt visar de preliminära proverna att även gammal betongsten ofta har en teknisk livslängd som många gånger är större än den förväntade.

Arne Nordius

FOTO: PETER WILLEBRAND

▲ **Stora torget i Uppsala är ett exempel på ett torg som för några år sedan genomgick en större omgestaltning med betoning på återbruk. En stor del av den befintliga markbeläggnings kunde användas på nytt.**

För både natursten och betongsten verkar det alltså som att själva produkten har en längre teknisk livslängd än överbyggnaden, till exempel en stenbelagd yta som med tiden blir ojämn till följd av rörelser i lagren under stenen.

– Sedan finns det goda skäl att tro att natursten av granit har längre teknisk livslängd än till exempel betongsten och kalksten, som nöts ut med åren.

När en stenbeläggning ändå byts ut efter kanske 50 år är alltså stenproduk-

ten sällan tekniskt utsliten.

– Andra faktorer styr, som till exempel en förändrad gestaltning eller krav på framkomlighet. Samtidig bidrar kunskapen om stenens bestående värde till att naturstensprodukter återbrukas i mycket högre utsträckning än andra material.

NÄR DET KOMMER till det visuella värdet visar enkäten tydligt att den har en mycket stor betydelse.

– Uppfräschning är faktiskt det klart vanligaste argumentet för att byta ut en markbeläggning, oavsett material, säger Arne Nordius.

En övergripande slutsats från enkäten är också att gränsdragningen mellan produkt och överbyggnad inte är själv-

”Uppfräschning är faktiskt det klart vanligaste argumentet för att byta ut en markbeläggning, oavsett material.”

klar när man ska göra en samlad bedömning av livslängden.

– När man talar man om ”uttjänta” beläggningsprodukter, menar man då tekniskt eller visuellt förbrukade?, sammanfattar Arne Nordius. ■